

Forfatter: Møller, Poul Martin

Titel: Skrifter i Udvalg

Citation: Møller, Poul Martin: "Skrifter i Udvalg", i Møller, Poul Martin: *Skrifter i Udvalg*, udg. af HANS BRIX ; SOPH. MICHAËLIS ; CARL S. PETERSEN ; POUL TUXEN , 1930, s. 439.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-moeller02val-shoot-idm140573400904384/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter i Udvalg

- 301 I den sidste af de litterære Aforismer hentydes der til Hovedpersonen i et Ungdomsarbejde af Ingsmann, »Varners poetiske Vandringer«, i de to foregaaende til typiske Figurer hos de tyske Digttere Heinrich v. Kleist og Clemens Brentano.

STRØTANKER FRA 1826—31.

Fra Poul Møllers femaarige Ophold i Norge, da han som Professor i Filosofi ved Kristiania Universitet levede meget ensomt, fuldt optagen af sine Studier og ellers intet producerede, skriver sig et ret stort Tal af Aforismer. Omtrunt Halvdelen af disse bestaar af en Række løsrevne Betragtninger over de filosofiske Spørgsmaal, som paa denne Tid laa ham mest paa Sinde, saaledes for det første en Del Bemærkninger om Forholdet mellem den saakaldte naturlige Menneskeforstand og Erfaringsvidenskaberne og den spekulative Filosofi, navnlig det hegelske System, som han nu søgte at tilegne sig; dernæst en Mængde Refleksioner over den bedste Stil i filosofiske Skrifter, hvorved Poul Møller forberedte sig til en Gang i Tiden at fremtræde som Skribent i dette Fag; endelig nogle Iagttagelser i Erfaringspsykologien, som han vedblev at dyrke. Den anden Halvdel af Aforismerne er dels en Række spredte Iagttagelser af Livet, hvoriblandt nogle faa om Forfatterens Yndlingsgenstand, Affektationen, dels, som i de tidligere Afdelinger, nogle løse Bemærkninger om Religion, Kunst og Videnskab, herunder nogle Stykker af filologisk Indhold. I denne Udgave, hvor der er udeladt en større Mængde, især dog af de filosofiske Aforismer, godt og vel en Tredjedel af det hele Tal (omkring 250), meddeles først de Strøtanker, der har et mere almindeligt Indhold, i den ovenfor antydede Rækkefølge, derpaa, ligeledes i den opgivne Orden, de filosofiske Aforismer.

- 302 *Scribere, quod occultari velis, intemperantis est.* »Det er et Kendetegn paa et uresigneret Sindelag at skrive, hvad man ønsker at skjule«. (Cicero Acad. I, Beg.). — *Kong Laurins Krønike* er en gammel dansk Oversættelse af Eventyret »Der Rosengarte« (af Didrik af Berns Sagnkres).

- Dværgeren har gjort sig usynlig ved Hjælp af en Dølgehæt;
men »Kong Diderik ledte, hvor Græsset randt, / og fandt
omside den lille Mand«.
- 305 *En forfjasket, befingret Blomst*, smlgn. »De fleste Mandes
folk ligner en forfjamsset Rose«, som er citeret I, 181 af
Poul Møllers første Notitser til Novellen, hvorimellem
nogle af hans første Aforismer som: »Et Nul kan ej
maskeres ved Skønskrift« (I, 172).
- 304 *Pagliaccio* er Navnet paa en dum Figur i Maskekomedien,
S. 322 skrives *Bajazzo*. — *Venditatio* er Udstilling af
Varer til Salg.
- 305 *Teiens' Lovtaler*, se Anm. t. 285.
- 309 *καὶ ἐνθρονον*, *ad hominem*, som en Indrømmelse til den
menneskelige Svaghed.
- 311 *Winckelmann* henviser til S. 285, Afor. 2.
- 315 *Ynglingen, der saa Turandot*. Gozzis *Turandot*, Prinsesse
af Kina, 2. Akt, 4. Optrin, oversat af Meisling 1825.
Med Tanken kan sammenlignes Digtet *Revue* Str. 9–14
(I, 107 f.). — *Kærlingen, der glemte sine Runer* usikker
Hentydning til Myten om Thor og Groa. — *Skuldinger
af Livet*, Haandskriftet har her det udstregede Ord:
Noveller. — *Chaos infusorium*, en Vandmasse, der vrimer
med Infusorier.
- 320 *Det er et Slags videnskabelig Renlighed o. s. v.* Hertil i
Hs. en ældre Form: Af Pænhed at tage varlig ved det
virkelige, som med Handsker paa — og med plump
Ostentation at hente alle sine Lignelser fra et Saltmadsfad
og anse det for Kraft og Dygtighed.
- 322 *Qui in disputando etc.*, som viser sig underlegen i en Dispu-
tats, i Virkeligheden den underlegne (maaske skrevet paa
Latin, fordi de akademiske Disputatser i tidligere Tid
foregik paa dette Sprog).
- 323 *Af Ciceros Afhandling om Statsforfatningen (de republica)*
blev omtrent en Fjerdedel fundet i Vatikansbiblioteket i 1822.
- 324 *Begrebernes Plantegeografi*. J. F. Schouws Grundtræk til
en almindelig Plantegeografi udkom 1822 (Alexander v.
Humboldts *De distributione geographica plantarum* 1815
—25).
- 325 *Rationes prudentiæ etc. d. e.* Anstandsregler.

- 326 *Sapere aude* d. e. Vov at bruge din Fornuft (Horats Epist. I, 2, 40).
- 327 *Plebis litterariæ membra*, den (u)videnskabelige Almue eller de litterære Plebejere.
- 330 *J. E. v. Berger* var i sin senere Periode som Forfatter af spekulative Værker (paa Tysk) over »Verdensaltet« og »Videnskabens Grunddrag« Discipel af Schelling og Steffens.
- 332 *Metallets ubearbejdede Stuffer*, Germanisme som Schacht o. fl. Bjærgværksord: ren Malm uden metalliske Dele.
- 338 *De usammenhængende ere for slette til at være onde*. Smign. Lad andre klage over, at Tiden er ond; jeg klager over, at den er ussel (S. Kierkegaards Diapsalmata Nr. 41).

STRØTANKER FRA 1831—36.

- Aforismerne fra Poul Möllers sidste Aar i København har samme Emner og er i nærværende Udgave trykt i samme Orden som den foregaaende Afdeling. Af Strøtankerne af almindeligere Indhold er kun faa udeladte; af de filosofiske Aforismer omtrent en Tredjedel. Dog vil man af de optagne kunne danne sig en tydelig Forestilling om den afgørende Bevægelse i Forfatterens Tankeliv i denne Periode, da han trækker sig ud af den spekulative Filosofis System for at danne sig en reel Livsanskuelse (se Oplysningen til Afhandlingen om Udødeligheden). Saa vidt det kan skønnes, er ingen Aforismer bevarede fra en senere Tid end 1836.
- 346 Afor. 3 har samme Indhold som S. 322, Afor. 3.
- 350 *Ein von Vielen stark ausgesprochenes Wort* er et efter Hukommelsen citeret Udtryk af Goethe.
- 351 *Schillers verschleierte Bild zu Sais*. Efter den følgende Aforisme synes ikke Ynglingen, der løfter Sandheds- gudindens Slør, men Præsten, der end ikke føler sig fristet dertil, at have givet Poul Møller Billedet af Filosofien, der »har glemt at forudsætte en ny, ukendt Tingenes Orden«.
- 357 *En Fejl i Fortælling er, at der er lagt alt for meget Vind paa Kontinuitet* kan maaske udfylde en mutileret Sætning